

SINTEF Teknologi og samfunn
Sikkerhet og pålitelighet

Postadresse: 7465 Trondheim
Besøksadresse: S P Andersens veg 5
7031 Trondheim
Telefon: 73 59 27 56
Telefaks: 73 59 28 96

Foretaksregisteret: NO 948 007 029 MVA

SINTEF RAPPORT

TITTEL

**Dialoger om beslutningsprosesser, bekymringer og
framtidssutsikter i forbindelse med utvidelsen av
Klemetsrudanlegget**

FORFATTER(E)

Gunhild Åm Vatn (Førsteamanuensis ved NTNU)
Tone Aasen (Stipendiat ved NTNU)

OPPDRAGSGIVER(E)

Oslo kommune ved Energigjenvinningsetaten (EGE)

RAPPORTNR. SINTEF A9040	GRADERING Åpen	OPPDRAGSGIVERS REF. Knut Olav Furuseth	
GRADER. DENNE SIDE Åpen	ISBN 978-82-14-014618-2	PROSJEKTNR. 504177	ANTALL SIDER OG BILAG 26
ELEKTRONISK ARKIVKODE RapportDialogmøter.doc		PROSJEKTLÉDER (NAVN, SIGN.) Jørn Vatn	VERIFISERT AV (NAVN, SIGN.) Britt-Marie Drottz Sjøberg
ARKIVKODE	DATO 2008-12-18	GODKJENT AV (NAVN, STILLING, SIGN.) Lars Bodsberg/forskningsjef	

SAMMENDRAG

SINTEF har vært engasjert av Oslo kommune, ved Energigjenvinningsetaten (EGE) for å bistå i en nærmiljøutredning EGE er blitt pålagt å gjennomføre i forbindelse med bygging av biogassanlegg på Klemetsrud. SINTEF har bidratt med å gjennomføre dialogmøter med naboer og bydelspolitikere som har engasjert seg i saken.

Motstanden mot utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud knytter seg ikke bare til bygging av biogassanlegget, men også til bygging av en tredje ovnslinje og et biobrenselanlegg. I dialogmøtene kom det fram at man er svært misfornøyd med beslutningsprosessene, som man mener har vært preget av løftebrudd, uforutsigbarhet, mangel på medvirkning og helhetstenkning. Bekymringene retter seg mot helserisiko, luktproblemer, trafikkbelastning, utvikling av oppvekstmiljøet, utvikling av boligprisene og det visuelle aspektet ved et stort industrianlegg.

Med hensyn til mulige tiltak for å bedre situasjonen, nevnes utredning av alternative løsninger både mht lokalisering og valg av tekniske løsninger, utvikling av klare grenser for lukt i avvikssituasjoner, anlegget må være luktfritt i daglig drift og at EGE må ansvarliggjøres i forhold til informasjon til naboer om tiltak mot lukt, om trafikkregulering, om utslipp og helserisiko.

SINTEF sin vurdering er at EGE har en stor utfordring med hensyn til å bygge opp et tillitsforhold til naboene og bydelspolitikere i Søndre Nordstrand. SINTEF vurderer videre at arbeidet i dialoggruppene og presentasjon av resultatene på et folkemøte 19. november 2008 er et skritt på veien til å bedre tilliten.

STIKKORD	NORSK	ENGELSK
GRUPPE 1	Sikkerhet	Safety
GRUPPE 2	Risiko	Risk
EGENVALGTE	Risikokommunikasjon og fokusgrupper	Risk communication and focus groups
	Beslutningsprosesser	Decision processes
	Lukt	Odour

FORORD

Forfatterne av denne rapporten er begge ansatt ved NTNU i Trondheim, og har utført arbeidet som underleverandør til SINTEF som har det formelle ansvaret for prosjektet. Arbeidet vil inngå som en del av nærmiljøundersøkelsen som er under utarbeidelse i forbindelse med utvidelsen av Klemetsrudanlegget. Vi takker SINTEF for at vi har fått delta i dette prosjektet som er både faglig utfordrende og spennende. Vi takker også professor Britt-Marie Drottz Sjøberg for god faglig veiledning.

Trondheim, 2008-12-18

Gunhild Åm Vatn og Tone Aasen

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	2
1 INNLEDNING	4
1.1 Arbeidsmetode – dialogmøter	4
1.2 Gjennomføring av dialogmøtene.....	5
1.3 Naboenes bekymringer.....	5
1.3.1 Beslutningsprosesser	5
1.3.2 Helserisiko.....	6
1.3.3 Luktproblemene	6
1.3.4 Trafikkbelastning	6
1.3.5 Oppvekstmiljø	6
1.3.6 Boligpriser.....	7
1.3.7 Det estetiske aspektet	7
1.4 Mulige tiltak	7
2 Gruppesammendragene	8
2.1 Gruppe 1. Representanter for ”individuelle klagere” i området.....	8
2.1.1 Bakgrunn for representantenes engasjement i saken.....	8
2.1.2 Hovedbekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud.....	8
2.1.3 Forslag til tiltak:	13
2.2 Gruppe 2 Representanter for huseierlag og boligsammenslutninger i området	13
2.2.1 Bakgrunn for representantenes engasjement i saken.....	13
2.2.2 Hovedbekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud.....	14
2.2.3 Tiltak som kan bidra til å redusere beboernes bekymringer: forslag og diskusjon.....	20
2.3 GRUPPE 3. ”Nabogruppa” også kalt ”Aksjonsgruppa”	21
2.3.1 Bakgrunn for representantenes engasjement i saken.....	21
2.3.2 Hovedbekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud.....	21
2.3.3 Mulige tiltak	23
2.4 Gruppe 4 – Bydelspolitikere	23
2.4.1 Bakgrunn for representantenes engasjement i saken.....	23
2.4.2 Hovedbekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud.....	24
2.4.3 Mulige tiltak	24
3 Oppsummering	26

1 INNLEDNING

SINTEF ble i august 2008 engasjert av Oslo kommune, ved Energigjenvinningsetaten (EGE) for å bistå i arbeidet med å utarbeide en nærmiljøundersøkelse i forbindelse med utvidelsen av EGE's søppelforbrenningsanlegg på Klemetsrud.

SINTEFs bidrag er todelt: det er gjennomført risikoanalyser av luktproblematikk og det er gjennomført dialogmøter med naboer, bydelspolitikere og andre som har engasjert seg i saken.

I denne rapporten beskrives SINTEFs arbeid med dialogmøtene, risikoanalysene presenteres i en egen rapport. Det er viktig å merke seg at SINTEF i foreliggende rapport kun refererer de synspunkter og momenter som er kommet fram gjennom dialogmøtene uten at SINTEF tar stilling til disse.

1.1 Arbeidsmetode – dialogmøter

Dialogmøter som metode har vært brukt i to tidligere prosjekter SINTEF har vært ansvarlig for; et for Stavanger kommune i anledning naboreaksjoner på NOKAS-bygget og et prosjekt for Lyse der naboer og andre har protestert mot Lyses bygging av et LNG-anlegg i Risavika i Sola kommune. Dette siste er under avslutning.

Dialogmøter som metode for å bedre risikokommunikasjon er utviklet for å klarlegge ulike perspektiv og synspunkter som har gitt, eller kan komme til å gi opphav til konflikter, for eksempel mellom en utbygger og naboer.

I slike dialoggrupper med berørte parter er målet å få fram de bekymringene som oppleves som de viktigste. Det føres protokoll over det som sies i dialoggruppen, uten at det fremgår hvem som har sagt hva. Den skriftlige protokollen fra hver gruppe blir sendt alle medlemmene i gruppen med anledning til å komme med kommentarer. Varigheten av et møte er om lag to og en halv time. Resultatene fra dialogmøtene blir presentert i en skriftlig rapport. Resultatene blir også ofte presentert på et folkemøte.

Et dialogmøte varer gjerne fra to til to og en halv time. Antall deltakere bør være mellom 3-8, da det er viktig at alle får komme til orde og føle at det er tid til å reflektere over egne bekymringer og innvendinger, og utvikle resonnementer og presentere dem for gruppen. Gruppene bør være så homogene som mulig, dvs representere samme interessegruppe, for at ikke diskusjoner mellom deltakere som er uenige med hverandre skal dominere dialogen. Møtet ledes av en fasilitator. En risikoanalytiker er også til stede for å kunne svare på spørsmål og eventuelt ta med seg forslag til tiltak inn i risikoanalysen.

Møtet innledes av fasilitatoren som gjør rede for "kjørereglene" i møtet: møtet tas opp på bånd, og vil bli transkribert i anonymisert form. Transkripsjonen sendes så til alle deltakerne for innspill, kommentarer og rettelser, før synspunktene som kom fram i møtet summeres opp og legges ut på prosjektets hjemmeside.

Møtelederen og risikoanalytikeren har taushetsplikt, men kan ikke garantere eller avkreve taushetsplikt fra deltakerne. Fasilitatoren gjør derfor deltakerne oppmerksomme på at alt som sies under møtet må betraktes som offentlig, man kan ikke garantere at ingen av deltakerne på møtet f eks henvender seg til en avis om ting som kommer fram under et slikt møte. Dette betyr at SINTEF ikke kan garantere for at det som sies ikke bringes videre av andre deltakere i dialoggruppen.

Etter den innledningen følger en runde der deltakerne presenterer seg, samtidig som de sier litt om hva som ligger til grunn for at de har engasjert seg i saken. Deretter følger en mer inngående presentasjon og drøfting av de ulike risikomomentene deltakerne er opptatt av. Møtet avsluttes

med en sekvens med fokus på mulige tiltak deltakerne kan tenke seg og som eventuelt vil kunne redusere de negative konsekvensene deltakerne er opptatt av.

1.2 Gjennomføring av dialogmøtene

I dette prosjektet hadde vi fire dialoggrupper:

- Representanter for individuelle klagere via EGE's hjemmeside
- Representanter for huseierlag og velforeninger
- Representanter for "Nabogruppa", også kalt "aksjonsgruppa".
- Representanter for bydelspolitikere

Bydelsadministrasjonen og ledelsen i EGE ble også invitert til å delta i dialogmøter, men takket nei.

Dialogmøtene ble gjennomført i to omganger. 23. september hadde Tone Aasen og Jørn Vatn møter med representanter for individuelle klagere på EGE's hjemmeside (gruppe 1) og representanter for huseierlag og velforeninger (gruppe 2). 6. oktober hadde Gunhild Åm Vatn og Jørn Vatn møter med representanter for "Nabogruppa", også kalt "aksjonsgruppa". Transkripsjonene fra hvert møte er bearbeidet og lagt ut på prosjektets hjemmeside (www.sintef.no/biogass).

1.3 Naboenes bekymringer

Hvert møte begynte med at deltakerne presenterte seg og sa litt om hvorfor de hadde engasjert seg i saken. Engasjementet deres rettet seg i hovedsak mot utvidelsen av anlegget generelt, og ikke spesielt mot biogassanlegget. Det ble derfor tidlig klart at det ikke ville være hensiktsmessig å avgrense tema for møtene til bekymringer knyttet til biogassanlegget. I denne runden kom det også fram mye frustrasjon i forhold til mangel på medbestemmelse, informasjon og forutsigbarhet. Bekymring for hvordan nærmiljøet vil komme til å utvikle seg var også en vesentlig grunn til at man hadde engasjert seg.

1.3.1 Beslutningsprosesser

Det hadde vært en langvarig og vanskelig kamp å få lagt ned Grønmo-anlegget, og det ble derfor opplevd som ekstra frustrerende at et nytt anlegg for håndtering av søppel ble etablert enda nærmere bebyggelsen, forbrenningsanlegget på Klemetsrud. Denne utbyggingen baserte seg på en reguleringsplan fra slutten av 70-tallet, der området ble regulert til industriformål, men gruppedeltakerne stiller seg tvilende til at man i denne gamle reguleringsplanen kunne forestille seg et anlegg med de dimensjoner som Klemetsrud-anlegget har allerede, og i hvert fall ikke slike dimensjoner det vil få med den planlagt utvidelsen.

Beslutningsprosessene oppleves som preget av løftebrudd, uforutsigbarhet og ugjennomsiktighet. Man føler at man lever i et skinnendemokrati, der politikere bare er brikker i et spill. Lokalpolitikere opplever at deres innvendinger i liten grad blir hørt av de sentrale politikere.

Det later til å være en mangel på helhetstenkning, utbyggingene og utvidelsene blir vedtatt stykkevis og delt.

1.3.2 Helserisiko

De alvorligste bekymringene knytter seg til de helsemessige aspektene ved både dagens utslipp og de framtidige utslippene. I dag kommer det tjukk røyk ut fra pipa. Det sies at det bare er vandamp, men hvorfor kan man ikke bare fjerne den?

Bydelsoverlegen har sagt at det er en overhyppighet av barnedødelighet, astma hos barn og visse kreftformer i bydelen. Hva betyr dette egentlig, og hva er årsaken? Har dette noe med forbrenningsanlegget å gjøre, og vet man noe om hva slags utslipp det vil bli i framtida? Bydelsoverlegen har dessuten uttalt at han ønsker en ny konsekvensutredning i forbindelse med utvidelsen, - hvorfor skjer ikke det?

Hvilken risiko vil det være ved eventuelle eksplosjoner? Vil de kunne føre til utslipp av brannfarlige gasser og gift?

1.3.3 Luktproblemene

Dagens anlegg ligger 260 meter fra et boligområde. Det lukter ille i dag, og hvordan vil det da bli hvis anlegget skal utvides?

Luktproblemene er verst om kvelden og natta. Enkelte har opplevd å våkne om natta med så fæl lukt at det svir i øyne og hals, de må lukke vinduene for å kunne sove. Lukt som virker slik, kan da umulig ikke være giftig?

Hvis man henvendes seg til EGE med klager, opplever mange at de blir møtt med bagatellisering og arroganse. Tidligere var det mer slik at hvis man ringte i forbindelse med luktutslipp, møtte man en av de ansatte, som kunne forklare hva som var galt og at man jobbet med å få ting i orden.

Det var også mye bekymring knyttet til driften av anlegget, både nå og i framtida. Hvem skal kontrollere om luktproblemene er større enn tillatt, og hvilke sanksjonsmuligheter kan være gjennomførbare? Det vil jo ikke være hensiktsmessig f eks å stenge anlegget, da vil man risikere at avfallet bare blir dumpet, noe som vil føre til enda større luktproblemer.

1.3.4 Trafikkbelastning

Det er allerede mye usikkerhet og bekymring i forhold til dagens trafikkbilde, f eks må barna bruke gangveger til skolen som ligger nedsenket i forhold til bilvegen, slik at de puster inn eksos og svevestøv.

Hvordan vil den økte trafikken håndteres, er det planlagt eller laget noen ny transportplan? Det vil bli økt trafikk både til og fra anlegget, og inne på selve anlegget.

Man er også bekymret for økt trafikkstøy.

Det er komplett ulogisk å hevde at et biobrenselanlegg lagt til Klemetsrud er et miljøtiltak. Biobrenselanlegget skal fyres med flis som må fraktes på bil fra Sør-Norge og andre europeiske land. Et slik anlegg burde i hvert fall legges slik at det er tilgjengelig med jernbane eller båt.

1.3.5 Oppvekstmiljø

Bydelen Søndre Nordstrand har en spesiell demografi – det er få andre bydeler som har så lav gjennomsnittsalder i befolkningen, dvs at det bor svært mange barn i bydelen. Hvorfor skal alle disse barna vokse opp i en ”søppelbydel”?

Det ble også referert til den såkalte Oslo Sør-satsingen, et arbeid med å utvikle trivsel, fritidsordninger, skole- og oppvekstmiljø, friluftsliv. Hva med den i forhold til utvidelsen av forbrenningsanlegget? I bydelen arbeides det dessuten med å utvikle en idretts- og kulturpark, og det ble hevdet at den er planlagt etablert på deler av det tomtearealet som Hafslund nå planlegger å bruke for biobrenselanlegget.

1.3.6 Boligpriser

Deltakerne mener det er helt klart at utvidelsen vil føre til en ytterligere forringelse av boligprisene i bydelen. Allerede med det eksisterende anlegget har enkelte opplevd at folk har gått fra visninger fordi det lukter så ille.

Luktproblematikken har konsekvenser for den enkelte boligeier, men også for den framtidige sosiale profilen i bydelen hvis prisene synker. Bydelen står foran store sosiale utfordringer, og man frykter at bydelen vil kunne bli en ”netto-importør av sosialklienter og barnevernstilfeller”.

1.3.7 Det estetiske aspektet

Der det nå er en gård med et hestesenter, vil det i framtida bli et stort industrianlegg. Det vil bli en stor utfordring for arkitekter å kombinere det tekniske og det estetiske i forhold til utforming av nærmiljøet. Man ønsket også at prosessen med å utforme arkitekturen skulle åpnes for innspill og medvirkning. Vil det f eks bli mulig å kombinere det visuelle uttrykket med det samfunnsnyttige aspektet?

1.4 Mulige tiltak

Deltakerne mente det burde utredes alternative løsninger, både for lokalisering og drift.

Hvis de eksisterende planene gjennomføres, må det være en klar betingelse at anlegget må være helt luktfritt og at det må være klare grenser for lukt ved feiltilstander. Dette vil kreve en klar forbedring av rutiner hos EGE, og en ansvarliggjøring.

Det må informeres i mye større grad enn nå om tiltak mot lukt, om trafikkregulering og utvikling av infrastruktur, om utslipp og helserelaterte konsekvenser.

Det er etter SINTEF sin vurdering et betydelig behov for å bygge tillit mellom EGE og naboene, og for å etablere en dialog mellom bydel Søndre Nordstrand og Energigjenvinningsetaten i Oslo kommune.

2 Gruppesammendragene

2.1 Gruppe 1. Representanter for ”individuelle klagere” i området

2.1.1 Bakgrunn for representantenes engasjement i saken

Innledningsvis ble deltakerne bedt om å beskrive bakgrunnen for eget engasjement når det gjelder bekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud. Deltakerne beskrev ulike utgangspunkter for eget engasjement i saken. Felles for samtlige deltakere er at de har klaget via nettet, enten i forbindelse med lukt eller støy fra anlegget. Flertallet av deltakerne har klaget på lukt, gjentatte ganger og gjennom flere år. Folkemøtene fremheves som en viktig arena, både for eget engasjement, men også for formidling av informasjon til beboerne i området. En av deltakerne er aktivt med i den etablerte aksjonsgruppa.

2.1.2 Hovedbekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud

Utslipp fra Klemetsrud forbrenningsanlegg: Diskusjonen tok utgangspunkt i hvorvidt hovedbekymringer knyttet til Klemetsrudanlegget egentlig handler om ubehag ved lukt eller usikkerhet omkring innholdet i utslipp fra anlegget. Det er fremfor alt bekymringer for om innholdet i utslippene kan være fysisk helseskadelig, som fremheves. Er det gift i utslippene fra anlegget? Det påpekes at beboerne (gjennom flere år) har fått mangelfull informasjon om innholdet i utslippene. Tidligere har beboerne blitt informert om at utslippene kun består av vanddamp. Med bedre renseanlegg har beboerne fått vite at utslippene ikke lenger er så skadelige. Denne informasjonen bekymrer deltakerne. ”Hvor ille har det vært fra begynnelsen av, og hvordan er det egentlig nå?” Ubekymringer knyttet til lukt kommer i andre rekke, og etter luktproblemer kommer støyproblemer.

Når det gjelder bekymringer knyttet til beboernes helse påpekes det at renseanlegget (dvs. pipene) var i dårlig forfatning helt frem til 1985 dvs. at utslippene til luft skal ha inneholdt dioksiner. I nyere tid har luftmålinger konkludert med at luftkvaliteten er like god som i Moss. Luftkvaliteten er med andre ord mye bedre enn i selve sentrum av Oslo. Forskning omkring helse forbundet med risikoen ved å bo nær søppelfyllinger, fremheves ved blant annet kreftfaren. Hva med ”bunkerhallen” hvor det kontinuerlig produseres avgasser fra søpla? Er ”bunkerhallen” å anse som en søppelfylling? ”Hvis den er en søppelfylling, så er jo faren veldig stor, for da bor vi jo ekstremt nær en søppelfylling per definisjon.” I ”bunkerhallen” vil det alltid ligge søppel i varierende grad, avhengig av årstid. I denne sammenheng blir det stilt spørsmål ved om forbrenningsprosessen er tett. Det påpekes at hvis denne hadde vært tett, så ville anlegget vært luktfritt. På spørsmål om hvordan beboerne har blitt møtt når de har uttalt sine bekymringer for å bo så nært en søppelfylling, er svaret at det har vært positiv respons i tidligere år. Eksempelvis kunne man tidligere ringe og gi beskjed om ubehag ved lukt, noe som skal ha ført til bedring. Erfaringer i det siste har vist at det ikke hjelper å gi beskjed. For ca 10 år siden skal det ha arbeidet en dyktig driftsingeniør ved anlegget, uten av deltakerne vet med sikkerhet om dette er relevant for dagens luktproblematikk.

På spørsmål om ansvarlige myndigheter i bydelen har adressert beboernes bekymringer knyttet til fysisk helse, er svaret at bydelsoverlegen skal ha ønsket en ny konsekvensutredning for hele utbyggingen av anlegget. Bydelspolitikere skal også ha ønsket en slik utredning. At vedtaket for utbygging av anlegget (jamfør Byrådet, samt Plan og Bygningsetaten i Oslo) har konkludert med at det ikke er nødvendig med en ny konsekvensutredning, mener deltakerne er til stor fordel for EGE. EGE vil ha en liten utredning for hvert byggetrinn. Deltakerne er bekymret for den totale belastningen ved utbyggingen av anlegget, og har derfor ønsket en ny konsekvensutredning.

Bekymringer knyttet til utslipp relateres også til selve utvidelsen av anlegget og etablering av andre typer anlegg: Hva slags stoffer vil utslippene inneholde når anlegget utvides? Kan innholdet i utslippene ha negative effekter for beboernes fysiske helse? I denne sammenheng vises det til bekymring for barn som har vokst opp i området. Det understrekes også at psykisk helse påvirkes av det ytre miljø.

Røyk fra anlegget: I gruppediskusjonen kom det også frem at deltakerne mener at dagens luftmålinger vedrørende luftkvalitet ikke tar hensyn til at røyken fra pipene, ofte slår ned i nærområdet. Det stilles spørsmål ved om røyken kan inneholde dioksiner. Når røyken slår ned, og det gjør den f. eksempel ofte på den nordre delen av Dal, beskrives den som en askeaktig lukt. Selv om også dette har blitt bedre etter 1985, er det likevel knyttet bekymring til at røyken fortsatt kan inneholde dioksiner. På spørsmål om hvor ofte røyken slår ned i boområdet, er svaret at dette er avhengig av hvor man bor i området, og i forhold til årstidene.

På folkemøtet 17. juni 2008 skal deltakerne ha blitt informert om at den nye pipa blir så høy at røyken aldri vil slå ned i beboernes nærmiljø. Åf Consult (et svensk firma) skal tidligere ha uttalt (på et folkemøte) at røyken vil slå ned, ofte. Uansett om pipa bygges på størrelse med f. eksempel Mount Everest, så vil røyken slå ned. Dette firmaet skal ha fortalt at de hadde lang erfaring med disse forholdene fra Sverige.

Luktproblemer og utvidelse av anlegget: Videre stilles det spørsmål ved hvordan det skal bli å være nærmeste nabo til et stort industrianlegg (ca 200 m unna) når eksisterende anlegg skal utvides til å omfatte både biogassanlegg og biobrenselanlegg. "Hvordan blir det å bo der når de i dag ikke klarer å håndtere luktproblematikken med allerede eksisterende kapasitet?" I denne sammenheng påpekes det at ubehaget ved lukt ofte oppleves om kvelden, også slutter det å lukte om morgenen. Spørsmål omkring årsaken til luktproblematikken, har blitt tatt opp gjentatte ganger i møter med Energigjenvinningsetaten. Forklaringen skal være at årsaken relateres til at man ikke klarer å håndtere selve undertrykket (hvor søpla kjøres inn og tømmes) i bygget. Derfor kommer lukta ut, og dørene åpnes om kvelden for å luften. Lukta beskrives som svært ubehagelig: Det svir i halsen og gir ubehag. Ubekymringen illustreres ved å beskrive at man ofte må rømme inn i huset klokken 22.30 om kvelden når man eksempelvis har gjester på besøk om sommeren. Dører og vinduer må lukkes på pga. ubehaget ved lukt.

Videre påpekes det at beboere som bor i boligfelt nærmest anlegget (ca 200 meter) i følge Plan- og bygningsetaten ikke regnes som naboer til anlegget. Dette innebærer at disse naboene ikke får tilsendt nabovarsel ved utbygging, og derfor ikke har klagerett. På spørsmål om disse forholdene har blitt adressert til EGE, er svaret at man ikke blir møtt på en seriøs måte. I denne sammenheng vises det til praksis fra Danmark og andre land i Europa (i følge EU vedtak) hvor søppelsorteringsanlegg og biogassanlegg ikke bygges nærmere enn 500 meter fra nærmeste bebyggelse.

Opplevelsen av redusert livskvalitet blir fremhevet som et viktig aspekt i denne sammenheng. Forringelse av kvalitet ved boområdet fremheves i forhold til nærheten til marka og verdien av boliger. Likevel, hvordan kommer det til å bli for beboerne her i fremtiden? "Kommer det til å gå an å bli boende her, og hygge seg i dette området fremtida?" Dette er spørsmål som har blitt stilt til Energigjenvinningsetaten, men det fremheves at man som beboer har følt seg latterliggjort når man fokuserer på bekymringer knyttet til livskvalitet. I denne sammenheng fremholdes det at EGE har sine godkjenninger for utbygging, og at de derfor henviser til politikerne når beboerne klager på ubehag.

Når det gjelder EGEs tidligere tiltak for å registrere lukt på dagtid, uttrykkes det at dette tiltaket opererte med håpløse kriterier for luktregistrering. Kriteriene for å delta i denne målegruppa omfattet kun beboere som var hjemme på dagtid. "Det er jo ikke så mange som ikke går på jobb på dagtid." Det påpekes også at det virket underlige å skulle bruke "den menneskelige nese" for å sjekke om det lukter dvs. at det ikke finnes mer avansert teknologi for å registrere grad av lukt.

Innsendte klager: På spørsmål om når beboerne fikk anledning til å klage via nettet, er svaret at Energigjenvinningsetaten innførte dette tiltaket for ca. 1 år siden, som direkte følge av at aksjonsgruppa ble dannet. Det fremheves at først når aksjonsgruppa sendte rundskriv og klager til Fylkesmannens miljøavdeling, skal Energigjenvinningsetaten ha vist at de interesserte seg for naboenes bekymringer. På tidligere folkemøter skal beboerne ha blitt fortalt at man skal kunne få en kvittering ved innsendt klage via nettet. Deltakerne har varierende erfaringer når det gjelder tilbakemelding om hvorvidt klagen er registrert og mottatt. Gjentatte ganger skal beboerne ha gitt beskjed til EGE om at nettsiden for melding om klager har tekniske problemer. Med bakgrunn i slike problemer har enkelte beboere samlet sammen alle skriftelige klager med registrerte datoer, og sendt klagen den 30. i hver måned til Fylkesmannens miljøvern avdeling. I anleggets brukstillatelse står det at alle klagen skal sendes til Fylkesmannens miljøvern avdeling. Fylkesmannen skal ha fortalt at han ikke har mottatt noen klager før i fjor høst: Og da begynner vi å lure.” Dette beskrives som underlig fordi man har ringt gjentatte ganger og klaget. Beboerne har også klaget formelt om at systemet ikke fungerer, både til EGE og Fylkesmannen. På spørsmål om hvilke respons de da får, svarer deltakerne at: ”Nå skal det bli bedre.” I denne sammenheng vises det til at beboerne har mottatt et brev hvor det står ”... at for å imøtekomme klager på lukt fra Klemetsrudbeboere, så har Fylkesmannen valgt å endre anleggets utslippstillatelse (jmfør Kapittel 7, underpunkt som omhandler lukt og andre plager). Det er i endringsvedtaket satt luktgrenser for anlegget. Vi anser med dette at klagen på lukt som har kommet i forbindelse med nye utslippstillatelser er imøtekommet. Hvem er det som har satt luktgrensa? Er det Fylkesmannen som har satt luktgrensa? Diskusjonen fortsatte med at deltakerne understreket at de aldri vet hvor mange naboer det er som klager via internett, selv om de vet at mange naboer klager jevnlig. Blir klagen registrert?

Boligpriser i området: Bekymring knyttet til usikkerhet for utviklingen av boligpriser i området fremheves også. Hva skjer med verdien av boliger i området? En av deltakerne mener at det allerede er tegn på at boligprisene i dette området synker sammenlignet med priser på f. eksempel tilsvarende boliger, andre steder i Oslo. I denne sammenheng vises det til at man kjenner naboer som nylig har flyttet fra området som en direkte konsekvens av opplevde negative konsekvenser ved utbyggingen av anlegget. Bekymring for tap knyttet til salg av bolig har også blitt adressert på folkemøtene, uten at beboerne har blitt møtt på en seriøs måte når det gjelder disse bekymringene.

Støy fra anlegget: Diskusjonen fokuserte også på ubehag knyttet til støy som blant annet utbygging, anleggstrafikk og graving i forbindelse med utvidelsen av anlegget. Denne situasjonen beskrives som en opplevelse av at boområdet forringes. Støy fra byggeprosessen karakteriseres som en mekanisk lyd, som ofte pågår på kveldstid. Den mekaniske støyen har i perioder overgått støy fra motorveien. Deltakerne skal også ha klaget på støy via nettet. Ved et tilfelle skal støy fra et nødaggregat (eller en damppumpe) i forbindelse med drift av anlegget, ha pågått hele natten (kl. 22.00 - 04.00), noe som gjorde det umulig å sove for en av deltakerne.

Dimensjoner ved utvidelsen av søppelanlegget: Deltakerne diskuterte flere temaer knyttet til utvidelsen av anlegget. Anleggets dimensjoner illustreres ved blant annet å vise til en artikkel i Teknisk Ukeblad. Der står det at Klemetsrudanlegget kommer til å bli Europas største sorteringsanlegg. Det stilles spørsmål ved om EGE kan håndtere driften av anlegget når dimensjonene blir så store. I artikkelen går det også fram at framdriften i utbyggingsplanene er utsatt på grunn av denne klageprosessen. Første året må søppelet kanskje sendes til Sverige på grunn av forsinkelser. Det uttrykkes også bekymring for at ovnslinje 3 skal fordoble kapasiteten i forhold til dagens drift. Deltakerne mener at økning i anleggets kapasitet vil innebære mer utslipp til luft og fordobling av søppeltransport i området. Bydelspolitikere skal ha uttalt at de ikke var klar over at ovnslinje 3 ville bli så stor og ruvende i omgivelsene.

Når det gjelder søppelsorteringsanlegget som skal bygges, påpekes det at man er bekymret for om EGE vil klare å holde dette anlegget luktfritt. Søppelsorteringsanlegget skal dessuten ta i mot søppel (dvs. kildesortering) fra hele Oslo kommune, neste år. Når det gjelder biogassanlegget som

skal forsyne Sporveiens busser med biogass, fremheves det at erfaringer fra utlandet tilsier at slike anlegg noen ganger lykkes, og andre ganger mislykkes. Når det ikke lykkes stenges slike anlegg, fordi det lukter så ille at man må gi opp. Vil EGE kunne lykkes med dette? Biobrenselanlegget vil føre til at anlegget blir dobbelt så stort som det er i dag. I denne sammenheng vises det til at Hafslund skal ha uttalt at trevirke (for å produsere varme) kommer til å bli importert fra Øst-Europa, fordi det ikke finnes tilstrekkelig trevirke i Norge.

At dette industrianlegget skal baseres på søppel som fraktes med trailere, beskrives som uforståelig når politikere ellers fokuserer på løsninger som bidrar til å redusere klimautslipp. ”Da vil vi få trailertrafikk fra hele Skandinavia som skal inn her og levere dette i et område som har hatt søppelfylling i 40 år.” Deltakerne mener at biobrenselanlegget kunne med fordel ha vært plassert ved en jernbane eller i nærheten av et skipsanløp slik at transporten kan bli mer miljøvennlig. Deltakerne mener at dette viser at Hafslund er lite interessert i naboene og deres helse. Det presiseres at utbyggingen av anlegget, først og fremst handler om økonomisk lønnsomhet og gevinst for de virksomhetene som er involvert i utbygningsplanene. Anlegget kunne egentlig vært lagt hvor som helst.

I gruppediskusjonen kom det også fram at Oslo kommune, på sikt har et boligproblem. Søndre Nordstrand (ned mot gamle Klemetsrud) er dessuten ansett som den bydelen som har det største potensialet for fremtidig boligbygging. Det er snakk om å plassere 30 000 nye boliger på sikt, samtidig som t-banen skal forlenges. At et så stort industrianlegg legges midt i den største byggesonen i Oslo, oppfattes av deltakerne som et tegn på dårlig dømmekraft blant sentrale politikere. ”Hvorfor legges et så gigantisk industrianlegg midt i den byggesonen som potensielt er det viktigste vekstområdet for Oslo?” ”Jeg tror ikke dette hadde skjedd på Oslos beste vestkant, for å si det sånn.”

Det visuelle bildet: Det påpekes at dimensjonene ved det fremtidige anlegget vil innebære store bygninger på ca 50 - 60 meter i høyden, noe som vil oppleves som svært skjemmende for omliggende bebyggelse og friområder. Biobrenselanlegget vil bli dobbelt så stort som anlegget er i dag, og det kan bli plassert på sørsiden av Lofsrud gård. Da må ridehus og ridebaner flyttes fordi de kommer i veien for biobrenselanlegget. Beboere på Dal og Brenna vil få en utsikt mot store industrihaller, sammenlignet med dagens hyggelige åkerlandskap med hester på Loftsrud gård. ”Beboere som skal gå tur i marka må da passere et stort industrianlegg i stedet for hester som hilser på deg når du går forbi.” Den lille høyden med vernet skog som i dag skjerner anlegget, vil bli borte og oppå der vil det stå en 50 meter høy industrihall (dvs. biobrenselanlegg). I tillegg kommer det en ny visuelt skjemmende skorstein med 80 meters høyde. Aksjonsgruppa har f. eksempel foreslått at biobrenselanlegget bør legges syd for eksisterende anlegg for at det ikke skal bli så synlig i terrenget.

Beslutningsprosessen: På spørsmål om det er EGE eller politikere i Oslo kommune som er premissgivere for denne beslutningsprosessen, er svaret at begge aktører er premissgivere i denne samfunnsutviklingen. Byrådet argumenterer for denne utbyggingen med bakgrunn i et miljøperspektiv: Oslo skal være en by som resirkulerer. Dette poenget oppfattes som svakt begrunnet, gitt at eksempelvis biogassanlegget skal forsynes med søppel via veitrafikk, og biobrenselanlegget skal importere trevirke som skal fraktes med trailere fra kaia i Oslo og opp til Klemetsrud. Det presiseres av deltakerne at motstanden mot utbyggingen av anlegget støttes av bydelspolitikere i Søndre Nordstrand. Det vises også til at Byråd for Miljø og Samferdsel ikke deltar på folkemøter.

Informasjon: Hvordan fungerer informasjonen? Deltakerne mener at informasjonen, generelt fungerer dårlig. Informasjon omkring innholdet i utslippene fra anlegget påpekes som mangelfull gjennom flere år. Deltakerne påpeker at det for eksempel har vært dårlig informasjon om innkalling til folkemøter. Når det gjelder EGES invitasjon til folkemøter (sendt gjennom postverket), presiseres det at ingen av de naboene som bor innenfor 200 meter til en kilometers

omkrets fra anlegget, har mottatt innbydelser. Beboere som bor lengre fra anlegget har fått invitasjon. Dette har vært tatt opp med EGE uten at det har skjedd noe med situasjonen.

I forbindelse med folkemøtet i juni 2008 forteller deltakerne at de ikke mottok innkalling. Folkemøtet var imidlertid annonsert i Nordstrand Blad. Aksjonsgruppa tok initiativet til å arrangere det første folkemøtet, uavhengig av EGE. Neste folkemøte ble arrangert sammen med EGE. Begge disse allmøtene har hatt god oppslutning fra beboere i området. Allmøtene som EGE har hatt ansvar for, karakteriseres som svært dårlig forberedt. Det påpekes at representanter som stiller for EGE ikke kan svare på spørsmålene fra beboerne. "Det er jo aldri noen på disse møtene som kan svare på det man spør om, enten de er prosjektledere, eller at de ikke er direkte involvert i utbyggingsplanene". Bydelspolitikere kommer på disse allmøtene, men ikke de sentrale politikere i Oslo. Eksempelvis har byråden for Miljø og samferdsel vært invitert hver gang, uten å ha deltatt. I gruppediskusjonen kom det også fram at deltakerne opplever at EGE og Byrådet spiller på beboernes følelser ved å fremheve at utvidelsen av anlegget vil føre til at Oslo blir en miljøvennlig by.

På spørsmål om forhåndsinnmeldte spørsmål vil kunne bidra til bedre informasjon, er svaret at det vet man ikke. Stemningen på slike møter blir lett amper fordi beboere blir svært følelsesmessig engasjert. "Det nytter ikke å si noe. Det nytter ikke å sende inn skriftelige klager. Hva skal man finne på da?" Bakgrunnen for at beboerne blir så emosjonelt engasjert oppgis å være at de hele tiden må forholde seg til mangelfull eller tvetydig informasjon om luktproblemer og utbyggingsplaner. For beboere i området som ikke er aktivt engasjert eller organisert i f. eksempel aksjonsgruppa, er det lite informasjon å få. Ved abonnement på Nordstrand Blad vil beboere kunne holde seg litt oppdatert. EGEs hjemmeside karakteriseres som lite funksjonell og ikke særlig informativ når det gjelder håndtering av luktproblemer og fremdriftsplaner. Når det ellers gjelder informasjon påpekes det at informasjonen slippes ut etter hvert for å hindre at motstanden blant lokalbefolkningen skal bli for kraftig.

En deltaker mener at bydelspolitikere ikke har fått tilstrekkelig informasjon (i tidlig fase av prosessen) om plagene og bekymringene som beboerne har meldt til EGE. Det framholdes at dette var en bevisst strategi fra EGE for at utbyggingsplanene skulle gli bli vedtatt. "Byggevedtakene har vært foretatt uten at beboernes klager har blitt tatt hensyn til." Videre vises det til at de viktigste vedtakene for utbyggingen ble fattet når beboerne var bortreist på sommerferie. Bydelspolitikere skal ha uttalt at de følte seg overkjørt, og fortalt beboere at de senere har angret på egne beslutninger i denne sammenheng.

Det vises også til manglende informasjon i tilknytning til at Viken fjernvarme (nå Hafslund fjernvarme) gravde opp i nrområdet for å legge rør for fjernvarme. "Vi ante jo ikke hva de gjorde. Vi kjørte på fortauet og ungene våre kunne ikke bruke skoleveien." Viken fjernvarme viste ikke hensyn ved å unnlate å sende ut nabovarsel. Etter hvert engasjerte også bydelspolitikere seg i denne saken.

Fremtidige trafikkbelastninger: Diskusjonen fokuserte også på trafikkbelastning som vil følge i kjølvannet av utbyggingen av anlegget. Hafslund skal ha fortalt at når anlegget går for fullt (med biobrensel), så vil det kjøre ca 10 trailere med tilhenger per time, 24 timer i døgnet. I tillegg kommer belastningen fra renovasjonsbiler som kjører daglig i området. E6 trekkes frem som et trafikalt problem i denne sammenheng. Det påpekes også at de trafikale endringene vil kunne ha negative effekter i form av økt forurensning for beboere i området. I denne sammenheng fremheves det at mange barn (på vei til skole) ville kunne bli plaget av økt forurensning og svevestøv på grunn av den økte trafikkmengden i området. Den nye gjenbruksstasjonen som er under vurdering, vil også kunne medføre økt trafikkbelastning (og økt forurensningskilde) i området. Det fremheves at Søndre Nordstrand er den bydelen i Oslo som har flest barn.

2.1.3 Forslag til tiltak:

Hvilke tiltak er ønskelige? For det første presiseres det at forbrenningsanlegget må gjøres luktfritt. Det vises til at det er vanlig å operere med f. eksempel bøter eller kompensasjoner innenfor andre typer virksomheter i næringslivet. Det bør være en klar grense for lukt, og hvis denne overstiges bør man kunne kreve dagbøter fra EGE med bakgrunn i forhåndsdefinerte krav. Videre vises det også til at slike utbygginger ofte kan innebære såkalte ”gulrøtter” for nærmiljøet i form av f. eksempel nybygd idrettsanlegg eller lignende. Uten sammenligning for øvrig, pekes det på at f. eksempel IKEA bygger et nytt idrettsanlegg før de selv utvider virksomheten sin i nærområdet. Kanskje kan et slikt tiltak øke entusiasmen hos enkelte grupper beboere. Likevel presiseres det at slike ”gulrøtter” ikke vil kunne kompensere for ulempene som deltakerne opplever ved utvidelsen av anlegget i nærmiljøet.

Diskusjonen viste videre at deltakerne ikke er interessert i å gå inn på forhandlinger omkring krav til f. eksempel hvor ofte man skal kunne tillate lukt fra anlegget. I denne sammenheng vises det til at det i utslippstillatelsen er presisert at det skal være null lukt fra anlegget. EGE har selv sagt at biogassanlegget og sorteringsanlegget ikke skal lukte. Deltakerne mener at det skal være mulig å gjøre eksisterende anlegg luktfritt. ”Den er for dårlig bygd, det er for dårlige rutiner, noe er feil ved anlegget.” Dette oppfattes av deltakerne som et ikke-forhandlingstema. Det vises dessuten til at Fylkesmannen har uttalt at hvis EGE ikke klarer å holde anlegget luktfritt, så kan anlegget stenges. Da vil ikke EGE få konsesjon til å drive anlegget.

Bydelsoverlegen skal ha uttalt (på et folkemøte) at det er overrepresentasjon av luftveisplager blant befolkningen i Søndre Nordstrand. Det har også vært rykter om økte krefttilfeller blant beboere på Nordre Dal. Dette skal ha vært tema som bydelspolitikere har tatt opp på et folkemøte. Deltakerne ønsker mer informasjon om disse forholdene. Kan det gjennomføres undersøkelser som enten kan bekrefte eller avkrefte disse ryktene? Deltakerne ønsker også reelle fakta om hvorvidt utslippene kan være helseskadelige eller ikke.

Vil en internettside være tilstrekkelig informasjonskanal? Deltakerne mener at det ikke er riktig å kreve at beboerne daglig skal sjekke informasjon på internett. I tillegg bemerkes det at ikke alle beboere benytter, eller har tilgang til internett. Informasjon i form av et informasjonsskriv som jevnlig sendes ut til beboerne kan avhjelpe på den mangelfulle informasjonen fra EGE. Deltakerne ønsker også at EGE oppretter en link på hjemmesiden deres hvor beboerne kan få informasjon om antall registrerte klager.

Avslutningsvis påpeker enkelte av deltakerne at de har vært skeptiske til å delta i gruppediskusjonen. Vil dette kunne bli EGEs alibi for å dempe beboernes reaksjoner mot utbyggingen, uten at det skjer noe? På tross av denne skepsisen fremheves det at gjennomføringen av dialoggruppen har foregått på en ryddig måte.

2.2 Gruppe 2 Representanter for huseierlag og boligsammenslutninger i området

2.2.1 Bakgrunn for representantenes engasjement i saken

Innledningsvis ble deltakerne bedt om å beskrive bakgrunnen for eget engasjement i forbindelse med bekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud. Flere av deltakerne fremhevet at de ønsket å påvirke nærmiljøet sitt til det beste for både seg selv og egen familie. Det ble dessuten pekt på at de som styreledere hadde et særlig ansvar for å ivareta andre beboeres interesser når det gjelder planene om utbyggingen av Klemetsrudanlegget. Generelt samfunnsengasjement og behov for informasjon ble også pekt på som viktige motivasjonsfaktorer. En deltaker beskrev at eget engasjement i saken ikke først og fremst var basert på protest mot selve utvidelsen av forbrenningsanlegget, men ut fra egeninteresse om at søppel må håndteres på en hensiktsmessig måte.

2.2.2 Hovedbekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud

Luktproblematikk: Lukt ble fremhevet som den største bekymringen for beboere som er nærmeste naboer til Klemestrudanlegget (ca 150 - 200 fra anlegget). En deltaker fremhevet at man ikke har tillit til at EGE kan håndtere luktulempene. Spørsmål knyttet til lukthåndtering har for eksempel vært tatt opp på tidligere folkemøter, og det vises til at representanter for EGE skal ha vært like overrasket hver gang det påpekes at det lukter, eksempelvis klokken halv elleve om kvelden. Dette beskrives som svært amatørmessig håndtering fra EGE. På spørsmål om deltakerne har fått konkrete svar fra EGE om hvorfor det lukter fra anlegget, er svaret at slike spørsmål har blitt stilt, gjentatte ganger: "Hvorfor er det ikke mulig å få et svar på hvorfor det lukter hver kveld klokken 22.30?" Videre fremheves det at lukt fra anlegget er et problem, gjentatte ganger. At det oppstår luktproblemer en gang i løpet av et år, det kan de fleste beboere leve med, men når beboerne til stadighet blir minnet om ubehaget ved lukt fra anlegget, oppleves dette som en lite hyggelig situasjon i nærmiljøet. Det understrekes at beboere som bor i nærmiljøet til Klemetsrudanlegget, ikke blir vant til at det lukter fra anlegget, sammenlignet med mennesker som eksempelvis bor i nærheten av en jernbane.

Utslipp fra Klemetsrud forbrenningsanlegg: Bekymringer knyttet til usikkerhet omkring innholdet i utslippene fra anlegget, ble diskutert. Det bor mange barnefamilier i området, og mange har uttalt at de er bekymret for barna sine. Kan beboere i området være sikre på at utslippene ikke er helseskadelige? Er beboere på Mortensrud mer disponert for astma og allergiplager som følge av utslipp fra anlegget? Det ble også pekt på usikkerhet knyttet til hvorvidt det finnes statistikk som viser at barnedødeligheten er større i Søndre Nordstrand sammenlignet med andre bydeler i Oslo. Ønske om fakta i form av statistikk, ble trukket frem i denne sammenheng. Det påpekes at kommunikasjon eller informasjon omkring slike fakta i form av statistikk, vil kunne bidra preventivt til at beboere i området enten blir beroliget, eller motsatt ved at beboere eventuelt får bekreftet sine bekymringer.

Når det gjelder fremtidig utvidelse av anleggets kapasitet for håndtering av søppel (for Oslo kommune og nærliggende kommuner) pekes det på usikkerhet til hvorvidt innholdet i søpla som skal sendes til forbrenning, kan komme til å innholde utslipp av kvikksølv eller andre tungmetaller. Når kapasiteten skal økes, og selv om mesteparten av innholdet i søpla vil være basert på vanlig husholdningsavfall, fremholdes det at folk vil kunne komme til å kaste mye rart i søpla fordi det blir så tungvint å reise til de andre søppelstasjonene. Hva kommer ut av pipa? "Det sies at røyken som kommer ut av pipa, er så ren at man kan ta den inn i stua si. Kan man stole på dette? Hva med den ene dagen som det kommer noe annet ut av pipa?" At søppeldeponiet skal avsluttes, vil kunne bidra til å påvirke søppelinholdet som skal leveres til forbrenning på Klemetsrud.

Nærheten til anlegget: Diskusjonen fortsatte med at enkelte av deltakerne fremhevet flere aspekter ved søppelanleggets nære beliggenhet til boområder og bekymringer knyttet til mulige uavklarte konsekvenser i kjølvannet av den planlagte utvidelsen av forbrenningsanlegget. Noe av kjernen i problematikken beskrives som at jo nærmere anlegget man bor, jo mer bekymret blir man for hva slags endringer og hvilke konsekvenser utbyggingen vil medføre for beboere og nærmiljøet.

Forringelse av boområdets attraktivitet: Videre fremheves det at utvidelsen av Klemetsrudanlegget innebærer en "opphopning" av mulige negative konsekvenser som man ellers ikke ønsker i andre bydeler i Oslo. Hva gjør denne ansamlingen av store industrianlegg som er søppelbaserte med boområdet og nærmiljøet på Klemetsrud? Hvordan blir beboerne oppfattet utad, og hva gjør dette med beboernes egen oppfatning i denne sammenheng? Flere av deltakerne mente at boområdet vil bli oppfattet som lite attraktivt som følge av søppelanleggets planlagte utvidelse. At Søndre Nordstrand ofte blir trukket frem som et godt eksempel på en bydel som representerer mangfold i form av etnisitet blant Oslos befolkning, bemerkes som positivt. På den

annen side, hvis bydelen oppfattes som mindre attraktiv å flytte til, vil dette kunne medføre at nærmiljøet ikke videreutvikles i forhold til å rekruttere innflyttere som representerer tilførsel av ønskede ressurser for bydelen. Hvis boområdets attraktivitet forringes bemerkes det også at engasjerte og aktive beboere kan komme til å flytte fra området. ”Det blir kanskje færre beboere som orker å ta denne kampen fordi man må kjempe alene, i og med at det blir færre å samarbeide med”.

En av deltakerne stilte imidlertid spørsmål ved hvorvidt beboere som frivillig har valgt, eller velger å bosette seg på Klemetsrud, bør akseptere at det allerede er etablert et søppelforbrenningsanlegg i bydelen. Hvorfor skal beboere protestere mot et industrianlegg som allerede var etablert for ca 20 år siden? Hva er byen mest tjent med når det gjelder plassering av anlegg som skal håndtere sortering og forbrenning av søppel? Diskusjonen fortsatte med ulike meningsutvekslinger omkring denne tematikken. På den ene siden understrekes det at man som beboer har rett til å engasjere seg i samfunnsspørsmål som berører videre utvikling av boområdet. På den annen side ble også påpekt at man må være pragmatisk innstilt i forhold til at vi lever i et demokrati og at folkevalgte tar beslutninger på vegne av fellesskapet.

Det spesielle ved demografien i bydel Søndre Nordstrand: Videre fremheves det at demografien i bydel Søndre Nordstrand er helt spesiell på den måten at det ikke finnes andre steder i Norge hvor andelen av barn er så stor, samtidig som andelen av mennesker over 67 år er så liten. En av deltakerne synes at det er trist å plassere søppel der hvor barna bor. ”Det tenker jeg hver gang jeg ser den pipa, det er jo synd at all røyken faller ned akkurat der hvor alle barna bor, og slik kommer det til å bli i bydel Søndre Nordstrand i overskuelig fremtid på grunn av utbygningsplanene for anlegget.” Deltakerne bemerker at det er få beboere med minoritetsspråklig bakgrunn som aktivt engasjerer seg i denne saken. En deltaker forteller at arbeidet som styreleder blant annet innebærer å gi informasjon til beboere i boligsammenslutningen. I denne sammenheng fremheves det at tiltaket fra Energigjenvinningsetaten om å melde fra om dårlig lukt via nettsidene deres, oppfattes som et godt tiltak. Ikke sjelden opplever man at naboer med minoritetsspråklig bakgrunn gir muntlige tilbakemeldinger til styreleder om at det lukter vondt. På spørsmål om disse naboene har meldt fra om slike luktproblemer via nettet, er svaret ofte, at det har de ikke.

Positive aspekter ved demografien i bydelen: Som følge av den spesielle demografien, påpekes det også at det er mange positive aspekter ved dette boområdet som bidrar til at det er mange og stor barnefamilier som velger å bosette seg i denne bydelen. Nyere boområder som eksempelvis Holmlia, Klemetsrud og Mortensrud er veldig godt tilrettelagt for barnefamilier hvor biltrafikken går utenom boområdene, med tilrettelegging av gang - og sykkelvei og med mange fine grøntområder. Dette er en av grunnene til at barnefamilier har funnet det attraktivt å flytte til denne bydelen, i tillegg til at boligpriser også har mye med dette å gjøre. Likevel, når det bor så mange unge barnefamilier i denne bydelen, pekes det på at konsekvensene av utbyggingen, i den grad det vil være usikkerhet knyttet til utslipp til luft, vil kunne ramme barna. Barn er mer utsatt og tåler kanskje ikke så mye som voksne gjør. ”Dette er en bekymring som ikke kan dokumenteres, men ut fra dagens vitenskap kan man heller ikke motbevise eller garantere at det ikke vil kunne skje”.

Bydelens økonomisk og sosiale utfordringer: Diskusjonen fortsatte med at deltakerne var opptatt av at bydelen står overfor store økonomiske og sosiale utfordringer. Det vises til store underskudd i bydelens budsjett. En stadig økende andel av befolkningen har behov for økonomisk sosialhjelp og bistand fra barneverntjenesten i bydelen. ”Bydel Søndre Nordstrand er netto importør av sosialklienter og barnevernstilfeller.” Dette har sammenheng med økonomiske mekanismer i bydelen fordi boligprisene er slik at det er gunstig for andre bydeler å plassere klientene sine her. Det bemerkes at dette er greit nok, men at denne situasjonen likevel representerer spesielle utfordringer for bydelen.

Mulig forringelser av boligpriser: Flere av deltakerne mente at det er reell grunn til å være bekymret for mulig forringelse av boligens verdier i området. ”Jo større dette anlegget blir, og jo verre det lukter der ute, jo mindre attraktivt blir det å kjøpe leilighet i området. Slik fungerer markedsmekanismene: mindre attraktivitet gir lavere boligpriser. Selv om dette ikke kan dokumenteres, mente en av deltakerne at all fornuft tilsier at det blir vanskeligere å selge bolig i området og få en akseptabel pris for å kjøpe bolig et annet sted. Det påpekes derimot at jo lenger unna anlegget man bor, desto mindre er bekymringen for boligprisene.

Skepsis til endringer ved utbygginger i nærmiljøet: En av deltakerne mener at det er et paradoks at Bjørnholt videregående skole (til 850 millioner kroner) er oppført på den ene siden av dalen, samtidig som det på den andre siden av dalen bygges et stort søppelindustribygg. Disse to bygningene oppfattes som å stå i skarp kontrast til hverandre. I denne sammenheng fremheves det at alle endringer som representerer store utbygginger i et lokalsamfunn vil medføre skepsis blant befolkningen. Uansett om slike endringer er positivt rettet mot menneskelig aktivitet, eller om aktiviteten oppfattes som samfunnsnyttig, så vil skepsis i forhold til store utbygginger, alltid kunne være til stede blant beboere i et nærmiljø. Folk har dessuten ulike måter å vise bekymringer på. Det understrekes at skepsisen blant folk kanskje var større når Bjørnholt videregående skole ble bygd, fordi beboere i området visste mer hva denne utbyggingen førte med seg av eventuelle ulemper (som stor konsentrasjon av ungdommer i nærmiljøet).

Dimensjoner ved utvidelsen av søppelanlegget: Videre stilles det spørsmål ved hvorfor bydel Søndre Nordstrand skal være et utbyggingsområde som skal ta i mot søppel og avfall til forbrenning, ikke bare for selve nærområdet, men også for Oslo by og andre nabokommuner. At anlegget fremstilles som moderne, med miljøvennlig teknologi og ivaretagelse av mange interesser, beskrives som positivt. Likevel understrekes det at man som beboer ikke er fullt så velvillig innstilt når anlegget i tillegg til å skulle håndtere søppel for hele Oslo kommune og andre nabokommuner, også skal utvikles til Europas største vedovn i form av et biobrenselanlegg, fordi det ligger så greit til rette i forhold til E6. Som svar på spørsmål om det hadde vært enklere å akseptere utbyggingen av anlegget hvis den hadde vært begrenset til utvidelsen av ovnslinje 3 og biogassanlegget, er svaret at det er både omfanget og konsekvensene av utbyggingen som bidrar til at miljøbelastningene for boområdet, oppfattes som for belastende for boområdet. Selv om naboene har oppnådd at klagen deres (til Fylkesmannen) har ført til oppsettende virkning, blir aksjonene mot vedtaket om etablering av USAs ambassade på Huseby trukket frem som et illustrerende eksempel på at man som engasjert beboer er kjent med hvordan resultatet likevel kommer til å bli. Erfaringene fra protestene i Huseby-saken var at mange ressurssterke mennesker ikke fikk saken sin gjennom i møte med rettsapparatet osv. ”Vi vet hva som kommer. Vi er jo ikke dumme.” Likevel fremheves betydningen av å kunne være med å påvirke utviklingen av boområdet og nærmiljøet i en konstruktiv prosess. ”Hvordan skal vi klare å leve sammen som naboer, på best mulig måte?”

Fordobling av anleggets kapasitet: Et av hovedmomentene når man har sendt inn klage (vedrørende luktproblematikk) til Fylkesmannen har vært at det oppleves som uforståelig at anlegget gis tillatelse til å utvide med dobbelt så stor kapasitet. Anleggets kapasitet er per i dag ca 155 tusen tonn. Den nye ovnslinjen er på ca 160 tusen tonn, noe som i realiteten innebærer en dobling av kapasiteten. ”Vi skjønner ikke at det er mulig å gi tillatelse til fordobling av anleggets kapasitet, når vi vet at de ikke har kontroll på luktproblemen i dag.”

Hvis utvidelsen av anlegget bidrar til å forbedre situasjonen (med ny teknologi) i forhold til dagens luktproblemer, hvor mye bedring må til for at situasjonen totalt sett skal kunne oppleves som positiv? Det understrekes at det blir vanskelig å skulle sette et optimalt mål på dette i dag, fordi det ikke finnes beregninger på hvor ofte det lukter, hvor lenge det lukter, eller hvor vondt det lukter. Det vises til at EGE ikke har kontroll på luktproblemen i dag, og derfor er denne situasjonen utgangspunktet for bekymringer knyttet til videre utvidelse av anlegget. Det kan godt hende at ny teknologi gjør at EGE oppnår full kontroll eller i hvert fall bedre kontroll enn dagens

situasjon. Dette vil i så fall bety at beboernes bekymringer vil bli vesentlig redusert, samtidig som naboskapet (med EGE) vil bli betydelig forbedret.

Brannfarlige gasser og gift: En annen type bekymring som kom fram i gruppediskusjonen handler om risiko i forbindelse med virksomheter som skal håndtere brannfarlige gasser og gift. Hva er sannsynligheten for at et biobrenselanlegg kan gå i lufta? Det bemerkes at beboere på Bjørndal, til en viss grad har akseptert at fjernvarmeanlegget og ovnene er plassert i området. Et anlegg som derimot skal drive med brennbare gasser, representerer høy grad av risiko. Beboere i nærmiljøet må derfor få informasjon som kan fortelle at slike eksplosjoner ikke vil inntreffe, samtidig som det blir gitt informasjon om tiltak som iverksettes for å unngå at slike hendelser inntreffer. Mongstad illustreres som et eksempel på petrokjemisk anlegg som driver med noe som ligner på biobrensel, og der smeller det ofte. Videre vises det til tidligere fremsatt klage (til Fylkesmannen) med hensyn til praksis fra Sverige og Danmark hvor denne type anlegg legges minimum ca 5-600 meter fra bebyggelse. Det bemerkes at boområdet på Klemetsrud ligger vesentlig nærmere anlegget. Vil det være god nok sikkerhetsmargin dersom det plutselig skulle inntreffe en eksplosjon? Naboer som bor nærmest anlegget er bekymret for den korte avstanden til anlegget. Det er ønskelig med mer informasjon omkring disse forholdene. Det påpekes også at det må være en grunn til at land som Sverige og Danmark opererer med større sikkerhetsmargin. Kanskje har de større erfaring med slike søppelbaserte industrianlegg. En annen mulighet kan kanskje være at de baserer risikovurderinger på andre forhold enn i Norge. Når det gjelder risiko for potensielle katastrofer, påpekes det at beboere på Bjørndal er bekymret for hendelser som vil kunne medføre voldsom røykutvikling fra anlegget. Beboerne er bekymret for at de ved en eventuell evakuering må kjøre mot anlegget og røyken i forsøk på å komme seg bort fra området. Ved en stor brann vil både røyk og giftige gasser være forhold som bekymrer disse beboerne. Fra SINTEF bemerkes det imidlertid at risikoen er knyttet til eksplosjon i anlegget og de beboerne som bor nærmest anlegget.

Drift og vedlikehold: Diskusjonen fortsatte med å fremheve at luktproblemer kan forstås som en permanent situasjon basert på mangler ved virksomhetens (EGE) operative fokus. Deltakerne mener at ved å ha kontinuerlig fokus på prosedyrer for å unngå lukt, så vil EGE kunne unngå luktproblemer. Det stilles spørsmål ved hvorvidt det er kvaliteten på arbeidet (i form av daglig drift) som bidrar til luktproblemer, og ikke det tekniske aspektet ved anlegget. Generelt kjennskap til operatører i lignende bedrifter tilsier at det er ulikt bevissthetsnivå blant arbeidere i forhold til å unngå svikt i daglige rutiner, som eksempelvis at fokuset på å unngå lukt, ikke er tilstrekkelig. Håndtering av denne type problematikk vil ikke bare være avhengig av størrelsen på et anlegg, men vil også være avhengig av management, ledelse og oppfølging av rutiner i virksomheten. I siste konsekvens, pekes det på at dette er avhengig av hvor bevisst ledelsen er på å følge med på reaksjoner fra beboere i nærmiljøet. Antallet slike hendelser (f. eks luktproblemer) representerer et symptom på hvilke respekt ledelsen har for nærmiljøet. Det bemerkes at i løpet av den siste perioden, etter at fokuset har vært skjerpet i forhold til luktproblematikk, så har beboere i området opplevd større luktubehag sammenlignet med tidligere år. Hva er det som skjer med den daglige driften av anlegget? Hver gang det er snakk om luktproblemer, snakkes det om at undertrykket i mottakshallen, blir borte, slik at dette ikke går gjennom rørene. Det er forståelig. Likevel påpekes det at det kan virke som at dette undertrykket blir veldig ofte borte, ikke bare i forbindelse med varslet vedlikehold på anlegget. "Når de ikke har kontroll i dag, hva vil skje når anlegget utvides?"

Informasjon fra Energigjenvinningsetaten: Når det gjelder informasjon påpekes det at situasjonen har blitt bedre etter at beboerne har engasjert seg aktivt i saken, og i denne sammenheng fremheves det at folkemøtene har vært et viktig bidrag. "Energigjenvinningsetaten har tydeligvis forstått at de må informere bedre." Enkelte sentrale politikere (fra Rådhuset) deltok på folkemøtet 17. juni 2008, selv om det bemerkes at de så ut til å være ganske motvillige til å delta. Nettsidene til EGE trekkes frem som et positivt bidrag, på tross av svikt i oppstarten.

Samtidig påpekes det at beboerne ikke vet hva som skjer med klagen ved melding om luktproblemer via nettet. EGE skal ha informert om at man skal få en svartjeneste ved melding om klage på lukt via nettsidene. En deltaker bemerker at denne svartjenesten, kun har fungert ved ett tilfelle blant mange innsendte klager på lukt. Aktiv informasjon fra EGE, etterspørres. Slik informasjon kunne for eksempel formidles på neste folkemøte, i form av et informasjonsskriv i postkassene eller som informasjon formidlet i Nordstrand Blad. Aktivt initiativ fra EGE sin side, etterspørres i forhold til å møte beboernes uttalte bekymringer. Hvor mange personer klager via nettsidene til EGE? Finnes det statistikk over antall innsendte klager? Det bemerkes også at ikke alle beboere i området følger aktivt med på nettsidene til EGE. Ikke alle beboere har tilgang til nettet, og de må jo også få kunne melde fra om ubehag ved lukt.

God informasjon til beboerne i området eksemplifiseres ved å vise til tidligere informasjonsskriv gitt i forbindelse med fremdriftsplaner knyttet til vegutbygging i bydelen. På grunn av den multietniske befolkningen i bydelen, vil informasjon dessuten være spesielt viktig. Det er mange beboere med ulike språkbakgrunn, og det understrekes at mange beboere ikke behersker norsk skriftspråk (som er forvaltningens språk) og derfor ikke får tilgang til informasjon. "Informasjon er ikke informasjon før den er mottatt og forstått, ellers er den helt verdiløs". Kommunikasjon er krevende og vanskelig, og deltakerne understreker at det er ønskelig å nå ut med informasjon til større språkgrupper av beboere med minoritetsbakgrunn i området.

På spørsmål om huseierlagenes årsmøter kan være hensiktsmessige fora for informasjonsformidling til beboere med minoritetsspråklig bakgrunn, er svaret at det er et generelt problem å få både etnisk norske beboere og beboere med flerkulturell bakgrunn til å delta på slike samlinger. Beboere med minoritetsspråklig bakgrunn er uansett klart i mindretall ved slike sammenkomster. Kanskje skulle innkalling og regnskap i forbindelse med slike årsmøter vært skrevet på fire ulike språk. Likevel påpekes det at man som styreleder har begrenset kapasitet. Et styreverv er å regne som frivillig arbeid. Deltakerne understreker at de forsøker å informere og oppmuntre beboere (uansett kulturell bakgrunn) i nærmiljøet om å delta aktivt i arbeidet for å ivareta boområdet. At det eksisterer et etnisk skille når det gjelder aktiv deltakelse i denne saken, representerer en utfordring for EGE hvis de skal kommunisere med denne andelen av befolkningen i området.

Informasjonsstrategier: En god og gammel informasjonsstrategi er å etablere allianser og bruke alliansepartnere som informasjonskanal og dette er relativt lite utprøvd i denne sammenheng. Det understrekes at Bydelsutvalget har vært dyktige på dette området. Bydelsutvalget har etablert dialog med lokalmiljøet gjennom lokalt forankrede alliansepartnere. Bydelsutvalget har hatt kontaktmøter med lokale organisasjoner som blant annet huseierlag, borettslag og velforeninger. Enkelte huseierlag har opprettet eget nettsted som de ønsker å utvikle og bruke mer aktivt som informasjonskanal.

Bedre informasjon om fremdriftsplaner: Bedre informasjon om EGEs fremdriftsplaner oppfattes som helt grunnleggende i kommunikasjonen med bydelens befolkning. At Viken fjernvarme (tidligere kjent som Hafslund) begynte å grave og legge rør i bydelen før de fikk tillatelse fra Fylkesmannen, oppfattes av deltakerne som "... å oppføre seg som en kommunal bølle." Selv om Oslo kommune har vedtatt at det skal legges fjernvarme ned til sentrum, understrekes det at ansvarlige utbyggere likevel bør kunne vise at de har kontroll over utbyggningsplanene. Med bakgrunn i denne uryddige håndteringen fra Oslo kommune, har enkelte av de fremsatte klagen til Fylkesmannen, bedt om at det utføres en ny konsekvensutredning for området. Når det nå gjennomføres en nærmiljøutredning i stedet for en konsekvensutredning, bemerkes dette som greit nok i diskusjonen.

Den politiske beslutningsprosessen: En av deltakerne mener at situasjonen illustrerer hvordan makta er fordelt ved at "... det er noen andre som har vunnet" når beboerne i området har resignert. Det er en klar oppfatning av at Høyre i Bystyret representerer "... noen andre", og som

er årsak til utgangspunktet for den konfliktfylte situasjonen. I denne sammenheng påpekes det at det er mange familier i området som kanskje ikke har de nødvendige ressursene (i form av utdanning og kunnskap) for å kunne engasjere seg i dette samfunns spørsmålet. Denne situasjonen begrunnes med at det derfor blir enklere for politikere som sitter på Rådhuset i forhold til å skape aksept for utvidelsen av anlegget. I alle overskrifter står det at Søndre Nordstrand består av 60 - 70 prosent minoritetspråklige, og disse er dessverre ikke representert på folkemøter. Følgelig er det mye enklere å si at det ikke er noen som protesterer, og derfor godtar beboerne denne utbyggingen. Bydelspolitikere (i Bydelsutvalget) som engasjerer seg i denne saken berømmes fordi de i aller høyeste grad ser helheten og forsøker å informere, samtidig som de også prøver å påvirke Bystyrets politikere i forhold til få belyst alle sider ved denne saken. Nærheten til bydelspolitikere oppleves som viktig for utviklingen av nærmiljøet.

Økt trafikkbelastning i området: En fellesnevner som vil komme til å berøre alle som bor i området (Klemetsrud og Mortensrud/Lofsrud), enten man er nærmeste nabo eller bor litt lenger unna anlegget, er at all trafikk går gjennom det samme veikrysset når man skal kjøre ut på E6. På spørsmål om eventuelle trafikkbelastninger i kjølvannet av fremtidig utbygging, svarer en deltaker at dette er spørsmål som har vært tatt opp på tidligere folkemøter. På det folkemøtet 17. juni 2008 ble det blant annet presentert statistikk og ulike beregninger i forhold til fremtidig trafikksituasjon. Det fremholdes at det alltid er vanskelig å argumentere, enten for eller mot statistikk. Når det eksempelvis gjelder miljøvennlig transport, mener en av deltakerne at flere beboere synes at det er påfallende at man plasserer et industrianlegg som er helt bilbasert med lastebiler og trailere. Det oppfattes som underlig at anlegget ikke plasseres i nærheten av eksempelvis en jernbane. Det registreres med en viss undring at politikere på den ene siden er opptatt av å legge til rette for mer miljøvennlig transport og mindre forurensning, samtidig som de forutsetter at dette store industrianlegget skal forsynes med søppel via bensin og motorvei, med de konsekvenser det har for miljøet. Når det gjelder beregninger vedrørende fremtidig antall lastebillass og trailerlass, oppfattes dette som usikkert fordi det er snakk om så mange forskjellige beregninger. Samtidig fremholdes det at når et sånt anlegg skal utvides med søppellevering fra hele Oslo og nærliggende kommuner, så forstår selv et lite barn at det vil bli mer trafikk enn det er i dag. Det forutsettes at fremtidig transport skal legges til E6. "Vi får håpe at vi slipper denne trafikken i boligområdene våre, men hvem vet hva som skjer hvis de tar snarveier." Det understrekes at bekymringen vedrørende trafikkøkningen må ses i sammenheng med den totale miljøbelastningen for området.

På spørsmål om hvorvidt bekymringen er knyttet til rushtrafikken (mellom kl. 07.00 og 09.00) eller i forhold til konstant trafikkbelastning, er svaret at det er den kontinuerlige trafikkbelastningen med biler som skal levere søppel til avfallshåndtering og sortering. "Vi vet at det blir en økt trafikkbelastning, også kan sikkert motargumentasjonen være at anleggets beliggenhet er så godt tilrettelagt på grunn av E6." Det understrekes at det ikke oppfattes som "fair play" at Klemetsrud skal ta samtlige negative belastninger som boområde, fordi Oslo kommune har bestemt seg for at dette anlegget skal utbygges fordi det er så miljøvennlig.

Arkitektonisk utforming og det visuelle bildet: I gruppediskusjonen kom det også fram at den fysiske utformingen av miljøet har betydning for beboerne og deres trivsel i nærmiljøet. Bygningsmassen (representert ved det nye anlegget) og det visuelle bildet blir spesielt trukket frem som viktig i denne sammenheng. Det legges vekt på å gi anlegget en arkitektonisk utforming som fremhever anleggets samfunnsnyttige verdi i boområdet. På folkemøtet 17. juni 2008 ble dette aspektet adressert som positivt i forhold til utbyggernes planer for utvidelse av anlegget. Det fremheves at det er en utfordring for arkitekter å kunne kombinere det tekniske, som er spesielt for dette anlegget og infrastruktur med det arkitektoniske i forhold til utformingen av nærmiljøet. Hvis ansvarlige utbyggere velger å vektlegge den arkitektoniske utformingen av anlegget, burde de åpne opp for innspill fra beboerne i nærmiljøet. Diskusjonen viste også at det var ulike synspunkter på hvor viktig det visuelle bildet er, avhengig av hvor man bor i området. For beboere som bor på Bjørndal, fremheves det visuelle bildet som betydningsfullt. Når disse beboerne

slipper unna mesteparten av lukta, så oppleves det visuelle bildet som det sterkeste inntrykket i og med at beboerne ser røyken, pipene og selve anlegget. Det må være en direkte utfordring for EGE og de firmaene som er ansvarlige for prosjektering og arkitektonisk utforming, at de klarer å se mulighetene og gi dette anlegget et visuelt uttrykk som viser til samfunnsnyttig aktivitet. Det er ønskelig at utformingen av anlegget er attraktiv og som nærmiljøet kan være stolte av å ha i sitt bomiljø, uavhengig av ulempene. At EGE kan klare å snu det negative i situasjonen, til noe positivt som er av verdi for denne bydelen. Det fremheves at EGE med fordel bør forsøke å trekke med seg nærmiljøet i prosesser som gjelder prosjektering av anlegget, selv om det også påpekes at slike prosesser er en utfordring på grunn av ulike meninger blant beboere. Bjørnholt videregående skole illustreres som et eksempel på at beboerne er stolte av denne bygningen, på tross av at dette bygget også representerer enkelte ulemper i nærmiljøet, både trafikalt og sosialt.

2.2.3 Tiltak som kan bidra til å redusere beboernes bekymringer: forslag og diskusjon

Avslutningsvis fulgte en diskusjon om forslag til tiltak som kan bidra til å forbedre situasjonen når det gjelder for eksempel luktproblematikk og andre typer bekymringer som har vært belyst i gruppediskusjonen. Svaret gir seg egentlig selv, bemerket en deltaker. Som beboer i nrområdet handler dette om at man må ha tillit til EGE, og man må få bekreftet sin tillit til EGE ved at de tar det samfunnsansvaret som de gir inntrykk av at de tar. EGE må ha mekanismer for å vise forpliktelser overfor nærmiljøet. Det vises til at EGE burde selv ha arrangert et dialogmøte, fremfor å engasjere eksterne konsulenter som SINTEF. Som beboere og naboer hadde det vært ønskelig med denne type samtale med representanter for EGE: ”Ansikt til ansikt, over et bord, ikke for å angripe, men for å ha denne type samtaler for å kunne ha som mål at man skal kunne leve side om side, som gode naboer.” Denne type samtaler med EGE er et konkret tiltak som ønskes.

Tiltak mot luktproblemer: I diskusjonen om eventuelle forslag til tiltak, ble det også pekt på behovet for å etablere preventive tiltak i forhold til luktproblemer. Rutiner og ansvarliggjøring (ved EGE) for å unngå luktubehag etterspørres. Brukermøter mellom representanter for beboere og ansvarlige ved EGE, en gang per måned blir foreslått. Igjen understrekes behovet for at EGE gir beboerne informasjon om antall meldte klager om luktubehag. Hvor ofte får EGE klager om lukt og hvor omfattende er dette problemet? Hvilke tiltak settes inn for å løse luktproblemer?

Tiltak i forhold til fremtidig trafikkbelastning: Mulige tiltak i forhold til trafikkbelastning i området vil kunne være å unngå transport av søppel i rushtrafikken. Det fremholdes som viktig at EGE klarer å styre trafikken ved å ha en konkret strategi på hvordan bilene skal kjøre i området, slik at de ikke slippes løs i nærmiljøet. Innkjøring og utkjøring til anlegget bør planlegges nøye i form av rutiner som beboerne informeres om (også som skiftlig informasjon). Deltakerne ønsker også muntlig informasjon om hvordan EGE planlegger den fremtidige trafikksituasjonen. ”Det er veldig enkelt. Lag en plan og informer oss planen”. Det er ikke nødvendig å få informasjon om hele transportplanen, men informasjon om deler av den som direkte vil berøre naboene i nærmiljøet. Beregnet transportmengde er også viktig informasjon for beboerne i området. En visuell utformet brosjyre vil representere et positivt bidrag når det gjelder å gi god informasjon om utbyggingsplanene til beboerne i området.

Videre fremheves det at diskusjonen ikke har berørt forslag til lokalisering for deler av det utvidede anlegget. Det eksisterer to alternativer: Nord-alternativet og Syd-alternativet i forhold til Klemetsrudveien. Deltakerne mente at Nord-alternativet ser ut til å bli fortruet blant sentrale politikere og representanter for EGE. I følge samferdselsbyråden og hans rådgivere, så representerer sistnevnte løsning den beste faglige begrunnelsen i forhold til infrastruktur i området. Det vil trolig være ulike meninger om disse to alternativene, avhengig av hvor man bor i området. En av deltakerne mener at Syd-alternativet er den beste løsningen. Deltakerne etterspør

informasjon om hvor langt beslutningsprosessen har kommet i forhold til valg av disse to alternativene. Hva er argumentene for de ulike alternativene?

Finnes det andre tiltak som kan bidra til bedre infrastruktur ved utvidelse av anlegget? Vil bygging av avlastningsveier, rundkjøring eller ramper på motorveien med tidsinnstilling for regulering av biler, bidra til bedre infrastruktur? Deltakerne mener at de trafikale problemene som eksisterer nå, er relatert til kapasiteten på E6. Det ligger i kortene at mesteparten av trafikken må ledes via E6 fordi denne hovedveien er dimensjonert for tungtrafikk. Å bygge nye avlastningsveier i området anses ikke som noen løsning. Planer for av- og påkjøring til E6 etterspørres.

På avsluttende spørsmål om deltakerne har noe å tilføye, mener deltakerne at de mest aktuelle temaene som berører bekymringer som eksisterer blant beboere i området, er blitt belyst. Det vises også til at disse temaene har vært adressert på tidligere folkemøter i kommunikasjon med EGE. Prosessen videre er viktig i forhold til at naboer til anlegget blir tatt på alvor. Introduksjonen til denne gruppediskusjonen blir oppfattet som ryddig og grei av deltakerne. Likevel er det ikke uten grunn at enkelte av deltakerne har vært skeptiske til å delta på denne gruppediskusjonen. Det ligger i sakens natur at deltakelse i denne prosessen innebærer risiko for at man blir tatt til inntekt for synspunkter som man ikke står for som beboer i området. På den annen side, hadde man unnlatt å delta, ville EGE kunne si at beboerne gidder ikke si hva de egentlig mener når de blir bedt om å uttale seg i denne saken. Hvis man hadde unnlatt å delta ville EGE kunne si at beboerne i området, gidder ikke å si hva de mener når de får anledning. Når man deltar står man også i fare for å bli tatt til inntekt for synspunkt man egentlig ikke står for.

Avslutningsvis vises det til en eksisterende paraplyorganisasjon for huseierlag og velforeninger som er opptatt av å fokusere på ansvarlig og langsiktig arbeid for nærmiljøet på Klemetsrud. Ledelse og management ved anlegget inviteres til å bruke disse mulighetene for strategisk samarbeid med personer som demokratisk sett representerer lokalmiljøet. Dette er en kanal som vil kunne representere hensiktsmessig dialog. To aktuelle situasjoner trekkes frem som viktige når det gjelder fremtidig dialog: Utbygningsfase/prosjektfase og driftsfase. Arbeidet i utbygningsfasen vil være styrende for dialogen med nærmiljøet i driftsperioden.

2.3 GRUPPE 3. ”Nabogruppa” også kalt ”Aksjonsgruppa”

2.3.1 Bakgrunn for representantenes engasjement i saken

Gruppediskusjonen ble innledet med en presentasjonsrunde der deltakerne også forklarte hvorfor de hadde involvert seg i saken om utvidelser ved Klemetsrudanlegget. Deltakerne gir tydelig uttrykk for frustrasjon over manglende muligheter for innflytelse og medbestemmelse. Helt siden Grønmo ble nedlagt har det skjedd utbygging på Klemetsrud uten at beboerne føler at de har hatt muligheter for å påvirke planer og vedtak. Uforutsigbarheten og usikkerheten er problematisk. Usikkerheten knytter seg både til dagens situasjon og til hvordan framtida vil bli.

2.3.2 Hovedbekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud

Selv om mandatet for nærmiljøutredningen er knyttet til biogassanlegget, var det generell enighet om at det ikke var mulig å avgrense diskusjonen slik, det var viktig og riktig å se hele anlegget under ett.

Dagens situasjon

Med hensyn til dagens situasjon er man bekymret for hva røyken fra anlegget inneholder. Bydelsoverlegen har referert undersøkelser som viser en overhyppighet av en type kreft i Søndre Nordstrand bydel, dette skaper frykt i forhold til utslippene fra anlegget. Hvis det er sant som

EGE påstår, at det bare en vanndamp, burde man gjøre tiltak for at vannet skal kondenseres før vanndampen blir synlig.

Luktproblemene er betydelige, og har blitt verre i den siste tida. Mens det før var verst mellom 10 og 11 om kvelden, kan naboer nå våkne om natta av at det ”river i nesa”, og man må lukke vinduene. Kan slik lukt være ufarlig? Det er også blitt vanskeligere enn før å få kontakt med noen ved anlegget når det er luktproblemer, man opplever å bli møtt med arroganse.

Det har vært mange hendelser som viser at man ikke tar hensyn til beboerne: åpen lagring av organisk avfall ute en hel sommer i forbindelse med vedlikehold av pipa etc. Man blir fortvilet og mister helt troen på egne rettigheter. Man engster seg for hva som blir det neste som kommer, uten at man blir informert. *I denne saken ble det sendt ut nabovarsel midt i fellesferien, med svarfrist før ferien var over. Det var ikke alle som fikk nabovarsel engang.*

Deltakerne gir også uttrykk for at Søndre Nordstrand er blitt en bydel som må tåle mye, de må ta imot søppel fra hele Oslo, og nå skal endatil bydelen måtte ta imot søppel fra andre kommuner, for at Oslo kommune skal tjene penger på det. Sjøppelforbrenningsanlegget har allerede ført til verdiforringelse av boligene, folk opplever at mulige kjøpere går fra visninger når de kjenner lukta.

Framtidig situasjon

Om de politiske beslutningsprosessene: Reguleringsplanen for området er nærmere 30 år, det er ikke lett å akseptere at den kan være gyldig så lenge etter for et utbygging av helt andre dimensjoner enn de man kunne forutse da planen ble vedtatt. Det er for snevert å avgrense dialogen til biogassanlegget, for det som bekymrer mest er biobrenselsanlegget. Det er det som vil føre til den alvorligste forringelsen av området. Oslo kommune har inngått avtale med Staten om det såkalte Oslo Sør-satsingen: natur, oppvekstmiljø, skoletilbud, fritidsordninger, trivsel. Denne utbyggingen underminerer intensjonen med denne satsingen, det er ikke koordinert. ”Vi må jo ha søppelforbrenning for å håndtere restavfall og forsyne Søndre Nordstrand lokalt med fjernvarme, men selv om alle vet at det har luktet, blir det ikke gjort forsøk på å revurdere de politiske vedtakene. Det er et demokratisk underskudd i hele prosessen. Man inviteres inn stykkevis og delt for å uttale seg, fragmentert, uten helhetsperspektiv. Alt skjer bit for bit, konsekvensutredninger skjer bit for bit, og vi får bare lov til å uttale oss bit for bit. Vi vet at det ligger klar planer for framtida, og så vet vi at når vi får lov til å uttale oss, er det for seint. Derfor er jeg ikke enig i at helheten ikke er viktig på dette møtet, for hvis vi ser på helheten, kan vi i hvert fall ligge litt i forkant.”

Om nærmiljøundersøkelsen: ”det er for snevert å bare snakke om luktproblemet, usikkerheten om hva som kommer ut av anlegget er mer alvorlig enn luktproblemet. Den lukta vi observerer i dag, den kommer fra søppelforbrenningsanlegget, og evt fra Grønmo, men det vi skal ytre oss om, kommer fra et anlegg som ennå ikke eksisterer. Hvordan skal man kunne identifisere problemer med et anlegg som ikke eksisterer, og hvordan skal vi se det i sammenheng med det som allerede er der, for samtidig som vi må se helheten, må vi være der vi er i dag, ikke der vi var tidligere. Helheten er søppelforbrenningsanlegget, pluss et evt biogassanlegg, pluss et evt biobrenselsanlegg (Gud måtte forby), hvordan kan man gjennomføre en troverdig undersøkelse som ikke lir den skjebnen som det som sies her at her lager man en undersøkelse som et spill for galleriet og etterpå gjør man hva man vil. Denne saken er jo befengt med en forhistorie, som gjør at alle ting blir møtt med mistenksomhet, selv om det er et godt skritt. Det er utfordringen for dere som skal gjøre denne undersøkelsen, at vi skal kunne tro på at her har man kommet fram til noe som det er hold i. Jeg misunner dere ikke oppdraget.”

Om barnas oppvekstmiljø: ”dette er jo i nærheten av en barneskole, barna må dra denne lukta inn i nesa en halvtime om morran og en halvtime om ettermiddagen. På SFO lukter det vanvittig mye, SFO for 70-80 barn! I tillegg kommer all trafikken, skoleveien ligger litt nedenfor bilveien, så all eksos etc synker ned til de som går på gangveien.”

Om grenseverdier, målekriterier og kontroll: ” det ... er viktig at man ikke bare går inn og ser på konsekvensene i forhold til lukt, det vil berøre trafikk, lukt helse og støy. I tillegg til det ligger usikkerheten om hva som ligger fram i tid, uforutsigbarheten. Og også som en konsekvens av at vi har opplevd for sein, for lite, for dårlig informasjon og for lite involvering. Det er blitt nevnt nå at man skal lage en luktgrense, og det er fint, men jeg har vært med på at man har satt grenser før uten at man har diskutert tiltakene, det burde vært grenser både for trafikk og lukt, helse og støy, gode målekriterier og hva man må være innenfor. Men man må jo også bli enige om hva som skal være tiltakene når man overskrider disse grensen. Hvis ikke blir det jo bare grenser. Så nå må man komme med de fornuftige tiltakene, også (sanksjonene). Sånn at vi får forutsigbarhet, sånn at vi vet at hvis grensene er overskredet så og så mange ganger i året, så må det faktisk skje et tiltak, f eks da må man stenge anlegget. Det er vesentlig.”

” det handler mye om tillit og manglende tiltak. Det ene er hva som gjøres for å holde seg innenfor grensene, det andre er: hva skjer hvis den overskrides. Det er tvangsmulkt og stansing som er virkemidlene hvis det skjer. Men det viktigste virkemiddelet er jo de som settes i verk for at det ikke skal skje. Det må jo være vårt krav at det må være en overbevisende plan for hvordan man skal leve innunder de grensene som er satt.”

Hvilken instans (hvem) skal ha *løpende* ansvar for å kontrollere at luktgrensene som Fylkesmannen nylig innskjerpet i EGEs utslippstillatelse, virkelig overholdes?

Det ble også diskutert hvilke instanser som er tilsynsmyndigheter, og det ble slått fast at de er Bydelslegen, Fylkesmannens miljøvern avdeling og Statens Forurensingstilsyn.

2.3.3 Mulige tiltak

Det var ikke lett å drøfte mulige tiltak som kan ”bygges inn” i planene for utbygging, fokuset lå på et intenst ønske om at anlegget skulle legges et annet sted, men noen forslag kom fram i diskusjonen:

- Bedre og mer informasjon
- Ekspropriasjon av de eiendommene som ligger nærmest
- Økonomisk kompensasjon ved vedvarende luktproblemer
- Økonomisk kompensasjon for verdiforringelse av boligen
- Stenging av anlegget hvis luktgrensene overstiges
- Flytte anlegget, både biogassanlegget og sorteringsanlegget
- Be de kommunene som kommer hit med søpla si om å stille tomter til disposisjon slik at anlegget kan flyttes

2.4 Gruppe 4 – Bydelspolitikere

2.4.1 Bakgrunn for representantenes engasjement i saken

Det har vært mye kamp for å bli kvitt Grønmo. Viljen til å modernisere der, var ikke tilstede. Vi ble møtt med arrogante holdninger derfra, derfor er motstanden kraftig i bydelen her. Nye boligfelt vil komme ganske nær det som bygges nå.

Utbyggingene som planlegges nå, framstår som dårlig planlagte med hensyn til kontakt og dialog med de som blir berørt. Lokalmiljøet har blitt fullstendig neglisjert og overkjørt i forarbeidene til saken. Forarbeidet er elendig, og utbygging framstår uten troverdighet!

2.4.2 Hovedbekymringer knyttet til biogassanlegget og utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud

Det har vært påvist større hyppighet av visse kreftformer, Østensjø-området, Oppsal og rundt der, det har bydelsoverlegen dokumentert. Det er målt dioksiner fra anlegget. Slike målinger bør legges ut på nettet, men det har EGE ikke villet, de sier at folk ikke forstår dem likevel, men det kan jo folk gjøre, evt få hjelp av Bellona. Det at EGE ikke har gjort det, selv om BU har bedt om det, skaper ikke tillit. De bør legge ut slike undersøkelser for å skape tillit.

Det er kraftig motstand mot biobrenselanlegget, brenning av pellets, det er et dårlig miljøprosjekt. Slike anlegg bør legges nærmere råvarekilden. Energipolitisk vil anlegget bidra til et kraftmonopol for Hafslund som også vil true alternative helt CO²-frie energikilder som sol og varmepumper (sjø- og jordvarme).

Motstanden mot biogassanlegget er knyttet til beliggenhet, det planlegges bygd altfor nær eksisterende bebyggelse. Anbefalt avstand i andre nordiske land er 500 meter, mens her er det bare drøye 200 meter. Man er også bekymret for lukt fra anlegget, hvordan trafikkforholdene vil bli påvirket.

Luktproblemet er også helt uakseptabelt slik det er i dag. EGE lover å arbeide for at det skal bli bedre, og hvis det ikke blir bedre, bringer vi inn kommunelegen. Da er det jo plutselig et helseproblem for de som bor her, og da er det en del regler som tre i kraft, hvis han kommer med sine innspill. Det er jo klart at dagbøter kan svi, men man må finne en løsning, og når det blir større mengder som skal håndteres er det logisk, om ikke fornuftig, at det blir mer lukt. Det er jo folkevett-tenkning at folk forventer at det blir verre. Ingen vil jo ha det i nærheten, men alle skjønner jo at vi må ha det. Det må være en premiss for å akseptere videre utbygging at man finner en skikkelig løsning på luktproblemene. EGE og Oslo kommune må vise samfunnsansvar.

Vi i vår bydel har gjort nok for fellesskapet, med forbrenningsanlegget og et biogassanlegg i tillegg. Man må dele ulempene, vi vil også gjerne kunne gå på ski i hvit snø.

Motstanden mot biogassanlegget handler mye om usikkerhet og mangel på informasjon; EGE må forklare hvordan dette skal fungere, hvordan det skal virke og hvordan det vil se ut. Slik informasjon bør legges ut på hjemmesida til EGE, men den bør også legges i postkassene til folk. Dessuten bør det arrangeres folkemøter. EGE bør også be om å få komme i Bydelsutvalget i forkant av et BU-møte for å informere.

Det er også mye bekymring knyttet til grøntarealene i bydelen, at utvidelsene vil bety nedbygging av friområder, bl a et friområde der de har jobba sammen med idretten for å få til en kultur- og idrettspark. Det arbeidet har kommet ganske langt.

2.4.3 Mulige tiltak

Hvis det blir et luktproblem, må det stenges. Dette ligger jo i nærheten av skole og barnehager. Dagens luktproblemer må også løses. Hvis man ikke får kontroll med luktproblemene fra anlegget, må det bygges et annet sted. Det skal jo bygges masse boliger i nærheten av anlegget. Man forventer at eieren til et sånt anlegg, som vil bygge det ut videre i et boligområde, viser et samfunnsansvar. De forstår at vi ikke sier det for moro skyld. Når det oppleves som et problem, må det tas på alvor som et problem. Hvis ikke vil det være et gnagsår som ligger der hele tida.

Det må være et absolutt krav at man sikrer av luktproblemene blir løst før bygging av ovnslinje 3. Hvis ikke, må sorteringen av avfallet gjøres et annet sted og ut av byen.

Det er heller ikke uproblematisk å legge biogassanlegget på Klemetsrud, man bør utrede andre mulige lokasjoner.

Biobrenselanlegget bør legges til et sted med tilgang til råvarer og nær et jernbaneknutepunkt, f eks til Follum Fabrikker på Hønefoss, eller til Saugbruksforeningen i Halden.

”Tenk dere hvis det plutselig skulle komme et slikt anlegg der dere bor. Det handler om barna våre, der de skal gå på skole, puste, leke. Der du skal komme hjem fra jobb når du er sliten, der du skal kunne sette deg på terrassen, rusle en tur hvis du vil kose deg på en søndag. Da vil du jo gjerne at det er all right der du bor, ikke sant? Det er jo det det handler om, derfor er det så viktig!”

3 Oppsummering

I dialogmøtene kom det klart fram at det er mye bekymring og frustrasjon blant naboer i forbindelse med utvidelsen av Klemetsrud-anlegget.

Under dialogmøtene ble det hevdet at beslutningsprosessene har vært uklare og uforutsigbare, og det har vært vanskelig å bli hørt. De har også vært preget av en mangel på helhetstenkning, planer behandles stykkevis og delt, slik at saksbildet blir uoversiktlig. Man har heller ikke tillit til at det egentlig er politikerne som styrer prosessene, heller at det er kapitalinteresser som styrer.

Bekymringene er mange og favner bredt: først og fremst er man bekymret for helserisikoen ved å bo i nærheten av et slikt anlegg, både slik det er i dag og slik det vil kunne bli hvis dagens planer realiseres. Man er bekymret for luktplagene, trafikkbelastningen og utviklingen av oppvekstmiljøet i bydelen. Boligprisene antas å synke hvis luktplagene forsterkes ytterligere, noe som er bekymringsfullt både for den enkelte boligeier og i forhold til utvikling av den sosiale profilen i bydelen. Det arkitektoniske aspektet er også viktig for et stort industrianlegg som vil prege bydelen.

Man etterspør utredning av alternative løsninger for lokalisering og teknologi. Luktproblematikken må løses, anlegget må være luktfritt i daglig drift og det må være klare grenseverdier for utslipp i avvikssituasjoner. EGE må bli flinkere til å informere om tiltak de iverksetter mot lukt, om trafikkregulering, og om sammenhenger mellom luktutslipp og helserisiko.

Naboene og bydelspolitikere uttrykker et stort engasjement i forhold til bydelen sin, til miljøutviklingen, og til sine barns framtid.

SINTEF sin vurdering er at EGE har en stor utfordring med hensyn til å bygge opp et tillitsforhold til naboene og bydelspolitikere i Søndre Nordstrand. SINTEF vurderer videre at arbeidet i dialoggruppene og presentasjon av resultatene på et folkemøte 19. november 2008 er et skritt på veien til å bedre tilliten. På dette folkemøtet ble det av noen uttrykt at SINTEF på en god måte hadde fanget mange av årsakene til at det er en slik tillitskrise, og at arbeidet i så måte er nyttig.